

Görüşler

ADANA HAKEVİ

TARAFINDAN ÇIKARILIR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

SAYI : 28

EYLÜL 1940

İÇİNDEKİLER

Eylül 1940, s.28

3-Ticaret Şirketleri	ZİHNİ BAYO
6-Dualardan (Şiir)	RASİM GÖKNEL
7 Karalar Aşiretinde Ekincilik	R. YALGIN
13 Mektup (Şiir)	S. ŞAHİN TAR
13 İztırab (Şiir)	S. ŞAHİN TAR
14 Mekteplerde Resim	VAHİDE BİRGEN
17 Vasiyet (Edebi)	H. S. ASYALI
17 Hep Böyle Geçsin Hayat (Şiir)	CENGİZ TURHAN
17 Harabeler (Şiir)	KEMAL GÜNER
18 Gramer Terimleri (Dikköçeri)	MUSTAFA BAKŞI
19 Gönül (Şiir)	S. SEPİCİ
20 Pilevnede Türk Süngüsü	OSMAN SEVAL
23 Beynelmilel Kriz ve Biz	TANGÜNER
25 Akşam Sularında (Şiir)	M. DEMİRKAN
26 Hasret (Hikâye)	CİHAT ÖZKAN
29 Fırtına (Şiir)	KEMAL ASOVA
30 Elbüstanlı Hüseyin Şaşırmaz (Halk Sairleri)	CENGİZ TURHAN
32 Halkevi Faaliyeti
32 Yeni Neşriyat

— Ticaret Şirketleri —

Yazan : ZİHNİ BAYO

Kollektif çalışmanın iktisadî hayatta oynadığı rol pek büyüktür. Bunu tebarüz ettirmek için hayır cemiyetlerini; bedenî terbiye ve içtimaî kalkınmaların temini gayesile kurularak umuma taallük eden spor ve saire teşekkülleri; ziraat ve sanayi birlikleriyle esnaf cemiyetlerini ve bunlara benzer herhangi bir mesleğin mensuplarına faydalı olmak, umumî ihtiyaçlarını karşılamak ve bunların terakkisi için çalışmak üzere tesis olunan müesseseleri bir tarafa bırakarak doğrudan doğruya iktisadî faaliyetin adeta nazımı olan, iktisadî hayatın organizasyonunda büyük roller oynayan ve hassaten mühim işlerin başarılmasında büyük faydaları dokunan ticaret şirketlerini ele alarak bunları hukukî ve iktisadî bakımdan mukayeseli bir tarzda ve sütunlarımızın müsaadesi nisbetinde kısaca anlatmağa çalışacağız :

Hukukî mevzuatımıza göre bizde adî ve ticarî olmak üzere iki ne'vi şirket vardır. Âdi şirketler ticarî olmıyan işlerin başarılması için kurulur. Bunların ehemmiyeti az ve tatbikatı mahduttur. Meselâ bir kaç çiftçi bir araya gelerek bir arazi parçasını ortaklaşa işletir. Bunların yaptığı iş ticarî değildir ve bu şekilde kurulan şirketler de adî şirketlerdir. Ticaret şirketlerine gelince, bunların hususî şirket, kollektif, komandit, limited, anonim ve kooperatif gibi çeşitleri vardır.

Hususî şirketler: Hükmi şahsiyet sahibi olmayıp ticarî sahada ayrı ayrı ve mustakillen çalışan müesseseler arasında muvakkat bir zaman için vaki olan hususî anlaşmalardan başka bir şey değildir.

Hususî şirketlerden maada bütün ticaret şirketlerinin hükmi şahsiyetleri vardır. Başka bir tabirle hakikî şahıslar gibi mal ve mülk sahibi olalabilirler ve iş görürler.

Kollektifler : Bu şirketlerde ortaklar hududsuz surette mes'ul ve müteselsilen kefildir. Yani : İş yalnız şirketi taahhüt altına sokan ortağın mesuliyetile kalmıyarak şirketin bütün ortakları ayrı ayrı taahhüt altına girerler. Meselâ şirket, borcunu öde-

yemediği zaman alacaklı, alacağını tahsil için, gözüne kestirdiği veya dilediği ortağın bütün mal ve mülküne baş vurabilir. Bundan dolayı kollektifler daha ziyade birbirine inanan ve yekdiğerini iyi tanıyan mahdut kimseler arasında teşekkül eder. Gayeleri az sermaye ile bol kredi temin ederek çok iş görmektir. Bunun için kollektifler şahıs şirketleridir.

Komanditler : Bunlarda biri müteselsilen kefil ve hudutsuz surette mesul, diğeri yalnız sermaye ile mes'ul olmak üzere iki türlü ortak vardır. Birinci nev'i ortaklara "Komandite,, yahut "Kollektif,, ikincilere "Komanditer,, yahut "Komandit,, ortak adı verilir. Gayesi bir taraftan komandite olacak ve mes'uliyeti üzerine alabilecek mal, mülk ve kredi sahibi kuvvetli ortakların kredisinden, diğeri taraftan komanditerlerin sermayelerinden istifade etmektedir. Kanun komanditelere hudutsuz mes'uliyeti yüklerken kendilerine şirketi idare etmek hakkını da vermiştir. Şu halde komandit şirketler bir bakımdan şahıs diğeri taraftan sermaye şirketleridir. Bu şirketler anonimler gibi aksiyon çıkarabilirler. Ve böylece mahiyet ve gaye itibarile anonimlere yaklaşırlar.

Limitedler : Mes'uliyeti yalnız konulması taahhüt olunan sermaye ile tahdit edilen limitlerde en çok elli ortak bulunabilir. Ve üçüncü şahıslara karşı olan taahhütlerini yalnız şirketin sermayesile garanti ederler. Bu şirket nev'i de azçok birbirini tanıyan aynı meslek erbabı arasında teşekkül eder ve şahsî krediden ziyade sermayelerine istinat ederler.

Anonim : Kollektif ve komanditlerde ortakların bir veya ikisinin ismi zikredilerek bir şirket unvanı bulunduğu halde anonimlerde bu isim olmadığı için anonim (adsız) adı verilmiştir. Başlangıçta beş kişiden aşağı olmamak üzere müessis denilen bir kaç kişi bir araya gelerek kanunun emrettiği hükümleri ifa ettikten sonra hükümetten müsaade alırlar ve aksiyon çıkararak sermayelerini toplarlar. Her aksiyon satın alan bu şirketin ortağı olur. Aksiyonerler (aksiyon sahipleri) yalnız ellerindeki aksiyonlarda yazılan sermaye miktarı ile mes'ul olurlar.

Aksiyonlu komanditler ve bilhassa anonimler büyük işler başarmak için kurulur. Anonimlere ortak olanlar, parası olup da bu parayı işletmek isteyenlerdir. Tıpkı paralarını emläke veya bankalara yatırıp bir gelir temin etmek isteyenler gibi...

Anonimler icabında borç para tedariki için Obligasyon (tahvilât) denilen uzun vadeli ve faizli borç senetleri ihraç eder-

ler ki bu da ancak hükûmetin müsadese ile olabilecek bir keyfiyettir. Bu şirketler, binlerce kimsenin hukukile ve memleketin müşterek ve umumî menfaatile alâkadar oldukları cihetle devlet kontroluna tâbidirler. Anonimlerde ortaklar üçüncü şahıslara yani ortak olmıyan kimselere karşı yalnız sermayelerile mes'ul olurlar. Anonimlerin gayesi iktisadî sahada büyük işler görmek meselâ sigorta şirketleri tesis etmek, büyük fabrikalar kurmak, büyük arazi veya maden işletmek gibi işleri başarmak üzere ufak ufak sermayeleri bir araya getirerek toplu ve faydalı tarzda kullanmaktır.

Kooperatifler : Kooperatiflerde komanditlerin iki çeşit ortağından maada bir de sermaye nisbetinde mes'ul ortak bulunabilir. Şu halde kooperatifler bir, iki veya üç çeşit ortaktan teşekkül edebilir. Hudutsuz surette mes'ul ortaklar bütün mal ve mülklerini ortaya koydukları halde sermaye ile mes'ul olanlar şirketin iflâsı halinde yalnız sermayelerini kaybederler.

Mes'uliyete, sermaye nisbetinde iştirak edenler ise koydukları sermaye ile mütenasiben şirketin zararına ortak olarak üçüncü şahıslara karşı o nisbette mes'ul tutulurlar. Bu şirketlerin gayesi iş sahasında müttehit ve kuvvetli bir çalışma yaratmak ve az sermaye ile çok iş görmektir. Hukukî bakımdan aşağı yukarı diğer şirket nev'ilerinin bütün muhassenatını nefsinde toplamış olan kooperatiflerin iktisadî bakımdan gayeleri geçim zorluğu ile mücadeleyi kolaylaştırmak ve iktisadî sahada gayri tabii ve kuvvetli fakat tahripkâr unsurlara karşı müdafaadır. Şu halde kooperatif, Kapitalist bünye itibarile zayıf olan halk kütleleri, meslek ve sâ-y erbabı, geçimlerini kolaylaştırmak istiyen müstehlik kütleleri için en uygun ve en olgun bir kollektif çalışma şekli olup memleketimizin bir çok iktisadî dertlerine müessir bir devadır.

Diğer şirketlerde merkezi sikleti şahsî menfaat teşkil ettiği halde kooperatiflerde bu menfaat teavün ve tesanüt esaslarına ve müşterek bir gayeye bağlanmıştır. Çünkü kooperatiflerde hem ortaklaşma çalışmadan mütevellit bir menfaat temini gayesi, hem de yardımlaşma ve birlikte uğraşma esası vardır. Demek ki bu şirketlerde birlik ve ortaklık bir araya gelmiştir. Bundan başka kooperatifçilikte tamamile tedafüi gaye bulunduğu ve teca-vüzün düşmanı olduğu için bu şirketlerin, kollektivist rejimlerde mevcut olan mahzurların hiç biri yoktur.

— Devamı 24 ncü sayfada —

DUALARDAN :

Sükûn, sükûn ; bu kubbeler dili nimet,
Bir deniz maviliği ağızımdaki lezzet ;
Açıldıkça okunur kur'an gibi gûya,
Mermer zambakların kızlığında bu rüya.

Bu huzur ; çöl bahçelerinde açan şebnem,
Nur olur damla damla içimdeki âlem ;
Gümüş salkımlarından hüzünlerle tas tas,
Uzanıp duduklarımı ıslatabilsem !

RASİM GÖKNEL

Karalar Aşiretinde Ekincilik

Yazan : R. YALGIN

Adanadan Karsantiya kadar Karahacılı, Karaom: r'ı, Karayusuflu oymaklarından teşekkül eden bu üç aşiretin kışlaları umumî bir ad olarak KARALAR ile tevsim edilmiştir. Kekeç, köyünden Eynere kadar ve hatta Çukurova ve Yüreğir topraklarında yaşayan iskân görmüş bu oymakların çiftçi oldukları malûmdur. Kekeç, Şahrık, Çatalalan civarında ekincilik hakkında yaptığımız incelemeleri buraya kaydedebiliriz.

Ekincilik :

Ekincilik kelimesi doğrudan doğruya buğday, arpa, yulaf ve çavdar ekinlerini temsil etmektedir. Bu ekinlerin ekimden hasada kadar geçirdiği istihalelerle çalışma usullarını halktan şöylece dinlemiş bulunuyoruz :

Çarşıdan veya komşudan tohum için satın alınan bider (tohum) dönüm başına bir havayı hesabile ekilir. (Bir dönüm 40 adım ve dört evlektir. Havayı bir ölçeğin adıdır ve on altı kilo tahmin olunur. Bu ölçü çok zaman gaz teknesile yapılır.)

Sürülmüş tarla evvelâ evlek evlek bölünür ve her evlek ayrı ayrı ekilir. Çukurovada güz gelince toprak gönenli (rutubetli) olsun gönensiz olsun vaktında tohum tarlaya serpilir ve anbarda duracağına yağacak yağmuru beklemek üzere tarlada kalır. Bu tohumlar tarlalarda bozulmaz. Belki de anbardan iyi muhafaza edilir. Bunun yalnız bir korkusu vardır. O da kuşların çalmasıdır. Bunun için ise tarlalar iyice tapanlanır. (Tapan yuvarlak bir odunun ekilen tarla üzerinde merdane gibi döndürülüp tarlayı düzelten alete denir.) İyi tapanlanmış tarlalardaki tohumları her kuş kolayca çalamaz.

Çiftçi ilk horozda çift hayvanlarını yemler (kışın gece saat 12-1 raddelerinde.) İkinci horozda ev halkı kalkar (kışın gece saat 3-4 raddelerinde.) Kuvvetli bir kahvaltı yendikten sonra çiftçi

Ekim orak ve harman zamanlarında kızlar durmadan ırgatlara böyle ekmek pişirirler.

çifte gitmeye hazırlanır. Öküzlerini damından çıkararak çifçi o günkü biderini araba veya hayvanına yükletir, tutma veyahut öküzcü adını taşıyan hizmetçisile birlikte tarlasına yollanır. Bu hareket esnasında dua ve temenni âdetleri : "Allaha ısmarladık, uğurlar olsun, bereketli olsun,, gibi sözlerden ibarettir. Bu meydana "Ekici ol; bilici olma,, gibi ata sözleri de tekrarlanır. Çifçi ekeceği zahireyi ölçmeden tarlaya götürür. Ekilecek tohumun ölçülmesi meş'um addedilmiştir. Bir çifçi ekeceği tohumu ölçerek götürürse komşu arasında ayıplanır ve buna "Allahın vergisine ölçü konmaz,, darbu meseli söylenir. Fakat bu işte melekesi ilerlemiş çifçiler tohumlarının mikdarını pek iyi bilirler. Zaten tarla ekildikten sonra tarlanın vüs'atı aynı zamanda ekilen tohumun mikdarını da tayin eder. Tarla alış verişlerinde bile dönümden ziyade bu muhitte on havayılık, beş havayılık, yirmi havayılık veya güleklik (kile) tabirleri kullanılır. (Bir gülek iki havayıdır, on altı havayı yahut sekiz gülek büyük çifçiler a-

rasında kile adını alır.)

Tarlada hazırlanmış evlekler tarlanın vus'atine göre ya sağdan veya soldan başlanarak ekilir. Bura çifçilerinde sağ ve soldan başlamak gibi manevî bir tercih adeti yoktur. Sağdan veya soldan başlayabilmek için tarlanın biçimi nazarı dikkate alınır.

Çifçi beline bir peştemal dolar, yahut omuzuna bir heybe atar. Ekeceği ekinin bir miktarını peştemal veya heybesine koyarak evleklere serpmeye başlar. Bu peştemal veya heybenin bu iş başında adına bider çapıdı, bider peştemalı veya bider heybesi denir. Çifçi tohumu serpmeye başlayacağı zaman evleğin tam ortasına geçer ve sağ eline biderini alarak şahadet parmağını biraz açmak suretile baş parmağı ile serpilecek hububatın geçeceği boşluğunu ayarlatır ve evleği tam dolduracak bideri iki tarafa serpeler. Parmakların serpmede büyük bir mahareti vardır. Bunu öğrenmemiş bir çifçi tohumunu başkasına ektirmeğe mecbur olur ve köye sık sık bu maharetsizliği

Orak zamanı kızgın güneşin hararetini teskin için gelinler ırgatlara sırtlarında tuluklarla durmadan su taşırlar.

yüzünden istihzalara uğrar. Mahir bir serpici serptiği tohumun iki tanesini bir araya düşürmez.

Ekin saçıldıktan sonra öküzler koşulur ve ekilen tarla son defa tekrar sürülür ve sürüldükten sonra da güzelce toplanır. Şimdi tarlanın işi bitmiş sayılır. Tarlanın sürülmesine sürme denildiği gibi toplanmasına da TAPANETME adı verilir.

Tarlada çıkan yabancı otlara DAĞÎ ve ÇEPEL denir. Bunların ifnasına dağı öldürme, çepel öldürme ismi verilir

Tohumun toprak içinde ilk intaşına İLENDİ, toprağın üzerinde ekinin görünmesine AYALANDI, boy atmadan yapraklarının çoğalmasına GÖCEKLENME (soğuklarda ekin boy atamaz göceklenir) ekinin mafsallarının belirmesine ve çoğalmasına ANIZLANMA ve ekinin kökünden çatlamasına KARDAŞLANMA tabirleri kullanılır.

Ekinin başak vermeden evvel başağa namzed olduğu çağına AVURLAK denildiği gibi başağın dış başına da KILIÇ ismi verilir. Bu zanna "Ekinin gözü avurtlakta olur,, denir.

Ekinin bu çağında en çok kullanılan atalar sözü yukarıda geçen sözdür: Çünkü ekinin kuraklıktan ençok korktuğu devir avurtlak devridir.

Yağmur duaları, yıldızlara bakma, urasa yapmak ve yağmur istemek devri bütün avurtlak heyecanları sıralarında olur.

Yağmur Duası :

Muhitimizde dinî dualardan, taş ıslama âdetlerinden, tabutu suya atma itikatlarından başka bir de BODİ BODİ duası vardır ki bu, âdeta Budizmden kalmış bir adet gibidir.

Bir genç veyahut bir çocuk çırpıplak soyunur. Üstünü yeşil ağaç dallarile örter ve sokaklara çıplak olarak çıkar. Bu çıplak adamın etrafını bir sürü çocuk çevirir ve hep bir ağızdan bağıra bağıra :

Bodi bodi... Neden odi..

Bir avuççuk sudan bodi..

duası tekrarlanır; her geçtiği yerde çıplak adam evlerden, dükânlardan serpiyen sular ile ıslâtlır.

Ekinin bundan sonraki çağına (Başak düzme) denir. Başağın ucuna KILÇIK, hububat muhafazalarına KAPÇIK ismi verilir.

Bu hengamda yağmur çok yağarsa ekin kapçıkta diye çifçi yine telâşa düşer ve bu sıralardaki fazla yağmurların ku-

raklık kadar zararı olduğuna inanır. Böyle bir zamanda çifçilerin ağızlarında şu tekerlemeler tekrarlanır: "Tuluğun ağzını açtı... Gök delindi.. Kendi bilir... arkasını aramadı...", Bunlar hep Allaha karşı sitemkâr sözlerden ibarettir.

Baş ağın ilk çıkma zamanına ÇİÇEK ve bir kaç gün sonra SÜT adı verilir. Bu devri geçiren ekine ÜTME veyahut Firiz denir.

Çifçi çocukları Firiz veya ütmeleri yolarak ateşte kavururlar ve çerez niyetine yerler. Buna (Kavurka) denir. Bu eyyam çok çabuk geçer; ekin sertleşir sertleşmez BİÇİM adını alan olarak mevsimi girmiş olur.

Dağlık yerlerde bilhassa Karatapeliler arasında ekilecek biderler böyle sırtta taşınır.

Halk takviminde ekin zamanı şöyle bir atalar söziyle mevsimleşir: "YEDİYENİN YELLERİ... BEŞENİN SELLERİ... ÜÇENİN KONCA GÜLLERİ... BİRE BİÇİMSİZ ÇIKMAZ...", [*]

Görüyoruz ki ekinin ekildiği günden biçileceği güne güne kadar geçen zaman yediye, beşe, üçe, bire ayrılmak suretile on altı ekin mevsim takvim folklörü meydana getiriyor.

[*] Bak: Cənupta Türkmən oymakları kısım 1 sahife

Biçim :

Karalar mıntakasında ekinler orakla biçilir. Bu oraklar iki kısımdır. Birine büyük diğetine küçük orak denildiği gibi büyüğüne koca orak, küçüğüne KALIÇ adı da verilir. Kadınlar kalıç'la erkekler koca orakla ekini biçerler. Ekin esnasında tahtadan yapılmış parmakların içeriye gireceği gibi yüzükler vardır. Bunların adına ELLİK denir. Ellikler sol elin üç parmağına geçirilir ve bu ekini tutam tutam avcunun içine sarmaya yarar.

Bir avuç biçilmiş ekine PIRNAS, bir kaç pırnastan meydana gelen kümeye DESTE denir. Muhitimizde demet bağlama usulu yoktur. Destelerin harman yerine götürülmesine DESTE ÇEKME denir. Eğer desteler harman yerine hususî yapılmış kızaklarla götürülüyorsa buna KIZAK ÇEKME denir. Çukurovanın çok yerinde mahsul harmanlara kızaklarla çekilir. Kızaklar; yerde sürünen odunlara kızak ve yan taraflarını korkuluk gibi saran ağaçlara (dikki) denir.

Desteler harmana daire halinde dizilir, bu daireye BİLEZİK denir. Bileziğin lodos tarafında bir kapı bırakılır bu kapıya ise GÖRK KAPISI denir. Bileziğin ortasına atılan bir miktar sapa GÖBEK dendiği için kapı göbeği adını alır. Bundan sonraki tetkiklerimizde harmanları bulacaksınız.

Mecmuamıza yazı gönderen arkadaşlara

Münderacatımızın çokluğu dolayısıyla bazı arkadaşların yazıları konulamamıştır. Bize gönderilen yazılar sıraya konduğundan peyderpey neşredilecektir. Mâzur görmelerini dileriz.

“Görüşler,,

Mektup

X

B. Halit Fahri Ozansoy'a

Tam on yıl allaha taptı
Tapıldığını bilmeden.
Sonra, niçin anlamadık bir heykel yaptı,
Dediler ki o allahmış.
Günlerle beraber,
Bir hüzündür sindi gözlerine
Saçlarını yoldu.
Bir gün onu dimdik bulduk ayakta
Sağ kolunu uzatmış tan yerine.

Süleyman Şahin TAR

İztırab

V

Tahammül kalmadı, nefret doğuyor
Götürdüler hazzı kara kargalar,
Kızıla boyandı kamış kargılar
Ufuktaki dağlar baştanbaşa mor.

*

Melâl doluyor ruha derinden
Hatıralarile ölen akşamlar.
Zafer türküsünü söylüyor samlar,
Bir dua geliyor gün seherinden

*

Öptü gözümde o yarasalar
Zindan gecelere aşına olduk.
Kimsesiz yollarda eridik, solduk
İzimizde hâlâ nankör tasalar.

*

Topraktan ruhlara bağlar uzandı
Göz, kapaklarından mihlandı yere.
Kurudu dudaklar, kurudu dere
Kahkahalarile şeytan uyandı.

Süleyman Şahin TAR

Mekteplerde Resim

Vahide Birgen

Hepimiz biliriz ki resim, mevzuların his ve dimağımızda bırakmış olduğu tesir ve izlerin bedîî heyecanımızla karıştırılarak ortaya konan ifadesidir. Onları ta ufacık yaşımızda elimiz kalem tutmağa başladığından itibaren bulduğumuz her çizgi çizebileceğimiz sathın üzerine şekillerden aldığımız empresyonları karalamağa başlarız. Aynen yeni yazı yazmağa başlayan çocuğun harfleri karaladığı gibi, bu henüz bilgisiz bir ilk anlayışın tezahürüdür. Nevşünema adımlarımızı birer birer takip edersek görürüz ki yaş ilerledikçe evvelâ müphem olan şeyler yavaş yavaş tebellür etmeğe ve artık bizde kendileri hakkında bir bilgi yaratmağa başlarlar. Ve nihayet mektep çağı geldiği zaman bu bilgimize bir de ilim katmaya başlarız. Ve yaşla beraber ilerleyen bir kafa ve ruh tekâmülü elde ederiz. İşte bu tekâmül her noktada görüldüğü gibi san'at kabiliyetleri üzerinde de görülür. Bunu tetkik edersek bariz olarak anlarız. Meselâ çocuğun insan şekli üzerinde ilk empresyonunun ifadesi, bir yuvarlak yüz çerçevesi içine yerleştirilmiş iki tane yuvarlak gözden ibarettir. Bir müddet sonra buna bir göz bebeği, sonra kirpik, dudak, sonra bir burua ve nihayet çocuk ilk mektep çağına geldiği zaman vücudun bütün azaları tamamlanmıştır. Yalnız tabii olarak nisbetsiz ve şekilsizdir. Bu, bütün resim mevzuları üzerinde böyledir. Bunu daha ileri çağlara götürelim. Bu defa öğrenilen bilgiler yardımıyla mevzular daha müsnet bir şekil ve nisbet almağa başlar. Ve eğer bunlara bir de resim tekniği ilâve edilirse şekiller tamamen tavazzuh eder. Ve bu tabii çalışma nisbetine göre ilerler veya yerinde sayar. O halde anlarız ki resimde de her şeyde olduğu gibi kabiliyetin yanında teknik, tekniğin yanında kabiliyet aranmaktadır. Çünkü bunlar birbirini tamamlayan birer lâzımı gayrimüfariktir.

Mekteplerimizde galat bir zihniyetle yıllardan ve yıllardan beri devamedegelen bir resim usûlü tedrisi vardır. Buna bir usûlü tedris de diyemeyeceğim. Çocukları haftada bir veya

iki defa meşgul eden bir resim saati vardır. İlk mektebin birinci sınıfına nasıl başlarsa orta mektebin son sınıfında da öyle bitirilir, ve sebep olarak ta şu gösterilir :

Resim bir kabiliyet meselesidir. Çocukta istidat varsa yapar yoksa zaten istidat sonradan bir insana ilâve edilemez. Binaenaleyh yapamaz ve mazur görülür. Bu ne kadar yanlış bir zihniyet ve ne kadar san'at ilerleyişini kökünden baltalayan bir zihniyettir biliyor musunuz?.

Evvelâ şu bakımdan alalım. Kabiliyet denilen şey, yol gösterildikçe inkişaf edebilen bir vasıftır. İnsan sahip olduğu kuvvetler sayesinde her şeye karşı aşağı yukarı kabiliyetli yaratılmıştır. Ancak; gösterilen ruhî ve insanî terbiye yolu ile verilen ilim ve bilgiler sayesinde kabiliyet neşvünema bulur, yahut dumura uğrar.

Saniyen, resim kabiliyeti de diğer kabiliyetler gibidir. Eğer üzerinde yolları bilinerek çalışılırsa, inkişaf eder. Aksi takdirde yüksek tahsilini bitiren bir insan dahi iki çizgiden mürekkep en basit bir şekli doğru çizmek imkânını bulamaz. Şuhalde ilk ve orta bilgi çağı çocuklarımıza bu kabiliyetlerini inkişaf ettirecek yolları göstermeği bir vazife bilmelidir. Nasıl tasavvur edebiliriz ki harfi, kelimeyi ve cümle yapmasını öğrendikten sonra kendi kendine bir çok kompozisyonlar yapabilen çocuk, kendisine gördüğü mevzuların şekillerindeki çizgileri nasıl tahlil edeceğini ve nasıl bir kaide ile çizileceğini öğrettiğimiz zaman bunu yapamamak kabiliyetsizliğini gösterebilir. Bu normal insanlar için mevzuu bahis olamaz. Çünkü, gösterileni öğrendikten sonra çizmek kabiliyet değil çalışmak meselesidir. Nasıl ki bir çocuğun notaya alınmış bir müzik parçasını deşifre etmesi için, bir takım usul ve kaideler varsa (ki bunları öğrendikten sonra ancak notayı okuyabilir.) böylece gördüğü bir şeklin çizgilerini tahlil ve tersim için de bir takım resim kaideleri vardır. Ve bunları, umumî bilgileri meyanında son resim bilgisini toplayan ortamektep talebesi öğrenerek çalışmalarını kolaylaştırmalıdır.

Nasıl ki cümle yapmayı ve yazı yazmayı edip olmak için; nota öğrenmeyi ve şarkı söylemeyi virtuoza veya kompozitör olmak için değil; görüş kavrayış, ve muhakeme kabiliyetini ve zevki selimini yükseltmek için öğrenmelidir.

Şuhalde ilk ve orta mekteplerde resim, bir kabiliyet meselesinden ziyade bir bilgi meselesidir. Bunun için, çocuğa

mevcut cisimlerin şekillerini öğretmeğe ve ezberletmeğe, orta mekteplerde öğretilmiş olan şekillerin görünüş tarzlarına göre, görerek, tahayyül ederek doğru çizilmesini öğretmek vazifesidir. Bunun ihmali ki milletlerde san'at hayatının gerilemesine veya yarınde saymasına sebebiyet vermektedir. Çünkü doğru çizmesini öğrenmeden orta mektepten çıkan çocuk yüksek tahsili ve hayatını kazandığı müddet zarfında öğrenmek fırsatını ve zamanını bulamıyor. Binaenaleyh iyiyi, doğruyu ve güzeli seçemiyor. İşte bu seçemeyiş san'atkârın ve dolayısıyla san'at hayatının yükselmesine mani oluyor. San'at, çok iyi biliriz ki zevkiselime hitap eder ve güzele vardırır. Bu yola zamanında girilmezse sonunda çıkılamaz. İşte bu yolun başlangıcı ilk mektepte başlar, orta mektepte doğru ile karşılaşır ve sonra da iyi ve güzelle tamamlanır. Hayatını san'ata vermiş olan insanlar bunu yapmasını ve yaratmasını bilmelidirler. Vermeyenlerse anlamasını ve seçmesini bilmelidirler. Birincisi, bunu hayatını vakfettiği mesaisi ile elde edecek. İkincisi ise ancak bu günlük tahsil taksimine göre orta mektep son sınıfına kadar öğrenmiş olmak mecburiyetindedir.

Çünkü ondan sonra bu hususta kendisine açılan bir tahsil devresi kalmış değildir. Öğrenmesi ancak hususî çalışmasına bağlı kalır. Yüksek kabiliyet ve istidat meselesine gelince bu ilk ve orta mekteplerde aranması lâzım gelmiyen bir meseldir. Orada resmin bilgi kısmını öğrenmelidir (ki, müsteit talebe tabiatile bunu da öğrendiği takdirde diğerlerle kıyas kabul etmiyecek nisbette bir atlayış yapmış oluyor.) Doğruyu bulmalı ondan sonra güzele ve iyiye olan yollarda ilerlemesini anlamalıdır. Bu tarzda kabiliyetleri de artırılmış olur. İstidatın yükseltilişi ise resme ait olan mekteplerde senelerce çalışmak şartile ve hayatını san'ata vakfetmek suretile elde edilecek bir gayedir. Bunun için ilk ve orta mekteplerdeki haftada bir, iki saatlik sınıf dersi buna müsait değildir.

Bunu bilerek ve çocukta hıdayinabit bir istidat beklemeden bütün diğer bilgilerde olduğu gibi kendisine bu hususta lâzım gelen nazari bilgiyi öğreterek onun kabiliyetini inkişaf ettirecek yollarda yürütülmeli ve yürütülmelidir.

Vasiyet

Gökler sizin olsun; bana bir alın dolusu yıldız veriniz..
Toprak beni cezbediyor.. Ve ben ona karışacağıma inanıyorum.

Ey.. Mavi zambak, bana ebedilerin türküsünü söyle.

Ey kilitli ağızlar.. Beklediğiniz şimal - rüzgârı yapraklarda sürünüyor. Şarkıların şarkısını okuyunuz..

(Biz hayatlarında, ilk defa uyuyanların, uykuya ilk defa susayanların pınarıyız) diye ruhların konuştukları işitildi.

Gökler sizin olsun: bana bir göğüs dolusu yıldız veriniz.

Hamid Salih Asyalı

Hep Böyle Geçsin Hayat

Geçmezse sahillerde ömrümün güzel demi,
Gönlüme kasvet çöker gölgeli dağlar gibi.
Tek gönlümü ardından sürüklesin bir gemi,
Ardına hiç bakmadan küsüp giden yar gibi.

Uyartmasınlar beni bu mavili rüyamdan,
Ay denize işlesin gümüşten parlak bir iz.
Ayırmasınlar beni engin mavi deniz..
Gönlümün tesellisi şiiRIDIR mavi deniz..

Şen martılar göreyim yıldızlanan sularda,
Serinletsin ruhumu yosun kokulu rüzgâr;
Yaşamak düşüncesi kalmasın arzularında,
Hep böyle geçsin hayat ömrün sonuna kadar...

Cengiz Turhan

HARABELER

Mütevazi olma yolcu,
Fakat dikkat et,
Gözlerinde dolaşan kıvılcımlar da kavurmasın,
Ancak ürpermeler peydahlasın..
Eğer yolun harabelere yakın geçerse,
Oralarda ruhların geçidini seyret.
Taniyacak olurlarsa sakınma,
Düğünlerine gülümse,
Zira oralar harabelerdir.
Harabeler, rasgele ruhların konakladığı yerlerdir.

Kemal Güner

Grammer Terimleri

— 4 —

Mütemmimler

Yazan : Mustafa Bakşı

Eski grammerlerde fiilî cümlelerin rükünlerinden, (mef'ul) e garp dillerinde (complément) derlerdi. Bu, fiilin komplemanı idi. İsmi de komplemanı vardı. O da öteki gibi isme harficer (pré-position) ile bağlanırdı.

Yeni grammerlerde fiilî cümlelerin rükünü olan (meful) karşılığı olarak (objet — object) terimi kullanılıyor. Mütemmim terimine ise daha geniş vazife veriyor.

Cümle rükünlerinden her birinin mütemmimi olabilir. Fiilin mütemmimi (object) tir. Failin, mef'ulun mütemmimi ya bir sıfat, yahut da harficerle bağlı bir isimdir.

Harficerle bağlı bu iki isim (izafet terkibi) yapar.

Mütemmim sıfat olunca şark grammerlerinde ona (terkibi vasfi — tevsifi) derler. Farisîde bu terkipler bir (kesre — esire) ile bağlanıyor.

Yine farisîde aynı şekilde bir takım terkipler daha yapıyor :

İki müradif kelime olursa (terkibi teradüfi), bir cüz'ü mühmelâttan bir kelime olursa (terkibi ihmalî) diyorlar. Bunun büsbütün mühmel yani manâsız olmadığı son tetkiklerde anlaşılmıştır. Yıllardanberi folklor araştırmaları ve yayını yapmış olan Adana Müze müdürü Rıza Yalgın bu hususta ilk defa nazarı dikkatimi celbetmiştir. Sırası gelince onlardan da bahsederiz.

Mütemmim bir cümle de olabilir. Garp dillerinde bu şekil (pronom relatif) vasıtası ile yapılıyor. Farisîde ve arapçada da ona benzer. Türkçede bu vazifeyi (sıla sıgası) görüyor, ve ona sıla cümlesi diyorlar.

Cümle rükünlerinin mütemmimi olmak vazifesi bunlardan başka (adverbe) lerle de görülüyor. Bunlar fiilin mütemmimi olduğu zaman zarf veya hal namile müstakildir. Subject veya ob-

GÖNÜL...

Başından gene bir yel esti senin
Kendini o yele kaptırma gönül.
Aşk bir sel, önünde durulmaz onun
Kendini o sele kaptırma gönül..

§

Kar yağmış başına ağarmış dağlar,
Virane olmuş hep bahçeler, bağlar,
Kuru gül dalında bülbüller ağlar,
Kendini o dile kaptırma gönül..

§

Saçına güneşten sırma tokunmuş,
Göğsüne iki gül gonca sokunmuş,
Ona da ağyarın eli dokunmuş,
Kendini o güle kaptırma gönül..

§

Sevdanın ateşi öyle beter ki,
Yakarsa dumanı öyle tüter ki,
Her şeye kaptır da, yalnız yeter ki :
Kendini bir gönle kaptırma gödül.....

Salâhattin Sepici

jecte bağlı olunca onların mütemmimidir.

Eskiden (ismi işaret, sıfatı tayiniye, harfi tarif) gibi adlar alan bir takım kelimeler de yukarda tek kelime ile sıfat de-yip geçtiğimiz zümre arasında mütemmim vazifesini görüyor. Bunlardan bir kısmı, bazan da müsakil (zamirler gibi) rol oynuyor ki doğrudan doğruya subject veya object oluyor?

İşte yeni gramer ve sentaks görüşlerinde buna benzer farklar vardır. Yeni Terimler ararken bütün bunları göz önünde tutmamız gerek olduğundan bu mevzua istitrat olarak şimdiden temas etmeyi faydalı buldum.

Pilevnede Türk Sūngūsū

Yazan : OSMAN SEVAL

Pilevne : Bütün dünya Türkleri bu ismi bilir. Bütün dünya bu yeri bilir.

Pilevne : Bizim eski Tuna vilâyetimizin bir kasabası, Türklüğün Tuna boylarında son savaşlarından bir yer.

Osmanlı imparatorluğunun köhne ve çürümüş hükûmetlerinin ecel verdiği yer.

Türk milletinin, Türk cesaretinin, imanının köhne imparatorluğun haricinde başlı başına bir varlık olduğuna gösteren yer.

Dünya erkânı harbiye akademileri Pilevneyi Türkün yüksek askerliği dolayısıyla tanır ve tetkik eder.

Pilevne, cehlin, seciyesizliğin kurbanı olan Türk Milletinin bir fikir döğüşebileceğini; cehil taassup hiyanet içinde bile harikalar yaratabileceğini gösteren bir eserdir.

Pilevneyi bir çok eski savaşlarımız gibi unutamayız. Destanını kaniyle yazan Türk milleti bu kasabayı unutamaz. 1878 de Rus imparatorluğu ile, Türk imparatorluğu Birbirlerine harp açmışlardı.

Tuna boylarında harp başlamıştı. Osmanlı ordularını Saray idare ediyordu. Harp meydanlarında bulunan kumandanlar İstanbulda rahat koltuklarında ve yataklarında yatan cahil ve askerlikten anlamaz Saray erkânından emir alarak harp ediyorlardı.

Harp başlayalı iki ay olmuştu. Düşman topları Tuna kenarlarında gürlüyordu. O vakit tabaamız olan Bulgarlar Türkü sırtından vurmak için toplanmışlardı. Bir yandan Rus imparatorluk ordularıyla çarpışan ordu diğer taraftan tabaası olanlarla da içten çarpışıyordu.

Pilevnenin kahraman kumandanı hepimizin işittiği Osman Paşadır.

Rus orduları Tunayı geçmeden evvel bu kumandan Tuna üzerinde köprü kurarak karşı tarafa geçmek ve düşmanı geriden ve ansızın vurmak isterken Saray durdurmuştu. Mütemadiyen saraydan gelen telgraflar Tunanın beri yakasında müdafaada kalması kendisine bildiriliyordu.

Ruslar ve Bulgar çeteleri süvarilerini bütün Bulgaristanâ yaptıkları ve Vidin karşısında Romanyalılarla kale inşasına başladıkları zamanda bile, Osman Paşaya saraydan taarruz etmesi emrediliyordu.

Düşman rahat rahat hazırlanıyordu. Nihayet o vakit ta baamız ve bir vilâyetimiz olan Romanyalılar da Türklere karşı isyan ederek askerlerimize Tunada bulunan küçük harp gemilerimize ateş açmışlardı. Osman paşa derhal mukabil topçu ve piyade ateşiyle Romanyalıların mevzilerini yaktı ve kalelerini harap etti. İstanbuldan derhal şu emir geldi :

Ateşi kes...

Osman paşa bu emirler karşısında ne yapacağını şaşır-mıştı. Nihayet Vidini muhafaza ve müdafaaya karar verdi. Lâ-kin burada bile saray ve sarayda toplanan askerî şura rahat vermiyordu.

Bir gün Rus topçularının hareketi görüldü. Bundan anla-şılıyordu ki Ruslar artık Tunayı geçeceklerdi. Bu vaziyeti gören Osman Paşa, derhal baş kumandanına müracaat ediyor ve fazla olan askerlerinin bir kısmını alıp kuvvayı külliyeye iltihakını istiyordu.

Kimse dinlemedi; kimse vaziyetin vahametini göremedi. Osman paşaya Vidinde kalması ve başka şeylere karışmaması şiddetle emredildi.

Halbuki; biraz sonra Rus süvarileri, Bulgar çeteleri ve milisleri ordunun arkasına akarak Zişteviyi geçtiler. Pilevne baş-ta olmak üzere birçok şehirlerimizi Ruslar zaptetti.

Nihayet, Yıldırımın zafer kazandığı ve Ehlisalip ordula-rını mahvettiği Nikbolu önünde cephe kurdu. Neden sonra sa-rayın köhnemiş padişahı ve askeri şura işi anladılar. Orduya taarruz emrini verdiler. İş işten geçmişti. Lofca Selvi kasabala-rı da Ruslar tarafından zaptolunmuştu.

Osman paşa iş işten geçtikten sonra aldığı emri yerine getirmek üzere (25) tabur, piyade (12) bölük [süvari] (48) top (6) cebel topuyla Pilevneye doğru yürüdü.

Türk ordusu ilk hamlede Bulgar çete ve milislerini biç-tikten sonra Rus Ordusunu da bozarak Pilevneye başlarında Osman paşa olarak girdi. Türk ordusu pilevneye girdiği gece siper kazmağa ve vaziyeti düzeltmeğe, düşmanı keşfe hazır-landı. Osman paşa kimseye inanmıyarak gece keşfini bizzat bir çavuş gibi kendi yaptı. Ve şunu anladı :

Ruslar büyük kuvvetlerle toplanmışlardır. Mukabil taarruz yapacaklardır. Derhal ona göre hazırlık yapıldı. Bütün gece Türk askeri gündüzkü yorgunluklarına bakmadan sabaha kadar siper kazdı.

Hakikaten Osman paşanın keşfi çıktı. Ruslar, Romanyalılar daha sabah olurken Türklere baskın şeklinde mukabil taarruza geçtiler; hem de üç koldan. Topçu düellosu saatlarca sürdü. Osman paşa hattan hatta koşuyor her yerde hazır bulunarak askerleri zabıtları ileri sürüyordu.

Bulgarların, Rusların şiddetli taarruzları kırıldı. Hiç bir şeye muvaffak olamadılar. Rus kumandanı emir verdi :

Ateş kes! Bu iki saat sürdü :

Osman paşa bu fırsattan istifade ederek yayılan kuvvetlerini topladı. İhtiyatlarını aldı. Bulgarlara, Ruslara göz açtırmadan ve umulmadık bir zamanda şiddetle mukabil taarruza geçti; bu taarruz çok anî olmuştu. Türk askeri aslanlar gibi süngü takarak ileri atılmıştı. Bulgarlar ve Ruslar bu anî taarruz karşısında şaşırıldılar. Silâhını atan şapkasını kapan kaçtı. Türkler süngü ellerinde Grboviça kasabası tekrar Bulgarlardan ve Ruslardan aldı. Rus ve Bulgar ordusu kaçmıştı.

Osman paşa kırk sekiz saattır durmadan harp eden askerlerine istirahat verdi. Akşam ezanına kadar Türk askeri bir parça dinlendi gece basar basmaz Türk askeri tekrar taarruz ve takibe başlamıştı, ileri gidiyordu. Türkler düşmanın yollarda bırakıp kaçtığı topları, erzakı, tüfenkleri toplaya, toplaya ilerledi. Bulgarlar ve Ruslar güç hal ile kendilerini (Osma) denilen çayın bir tarafına atabildiler. Ve takipten kurtuldular...

İşte bu birinci Pilevne muharebesidir. Türk askeri bu muharebede yemeden, içmeden tam kırk sekiz saat harp etmiştir. Pilevnedeki bu mağlubiyet Rus kumandanını şaşırttı. Derhal tekmil cephede Ruslar ricat emrini aldılar.

Bu muharebede Bulgarlar ve Ruslar sekiz bin kişi ölü bıraktılar.

31 / Temmuz / 1878 Rus ordusu ve Rus ordusuna önyak olan tekmil Bulgar çeteleri ve milisleri Türk'ün bu yakıcı ve yıkıcı taarruzundan yıldılar.

Bulgarlar şaşırılmıştı. Ruslar çekiliyorlardı.

Nihayet Osmanlı devletine isyan eden Bulgarları dehşet almıştı. Nereye gideceklerdi. Nihayet Ruslar çekilip memleketlerine gidiyorlardı. Hele Rus kumandanı general Kronerin Tor-novadan çıkışı bütün Bulgarları ağlattı ve şaşırttı. Şehrin sokakları Bulgar mültecilerle dolu idi. Kaçıyorlardı.

— Sonu Gelecek Sayıda —

Beynelmilel Kriz ve Biz

Yazan : TANGÜNER

Şarkî Avrupa'da geçen yıl başlayan harp, bugün garbî Avrupa sahillerine yayılmış Afrika kıtasına da geçmiş haldedir. Kitlelerin siyasî, iktisadî, coğrafî ihtirasları mahsulû olan bu savaşın sirâyet derecesi artıyor, tahrip sahası genişliyor. Bugün olduğu gibi, yakın bir istikbal için de siyasî bir harita tesbiti imkân dışında.

Görmekteyiz ki anarşi ve kriz beynelmileleşmekte, huzûr, sükûn mevziileşmektedir. Kurulduğundanberi harp görmemiş memleketler düşman çizmesi altında, bu toprakların müreffeh, mes'ud sâkinleri şimdi bir dilim ekmeğe muhtaç, mütehassir vaziyette. Milyonluk kitleleri barındıran mâmur şehirler şimdi birer harâbe, beton, demir, taş yığını oldu. Bu feci harp fırtınasının milyonlarca gövde, binlerce şehir, kasaba ve köyü nasıl süpürüp gittiğini gördük, ve bu facianın devam etmede olduğunu eselle müşahede etmekteyiz : Harp meydanlarının sayısı gün geçtikçe çoğalmakta, muharipler artmaktadır.

Beş kıta'ya sancı vermek isteyen bu "huzursuzluk,, salgınına karşı, ancak kanı sağlam, kafası sağlam gövdeler tahammül edebilecektir. Başsız, zayıf, iradesiz bünyelerse "Devletler mezarlığı,, nda ebedî bir uykuya yalmak bahtsızlığındadır.

Bugünkü Türk devleti, Türk milleti, Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti, bu saydığımız tehlikelerden uzak, hastalıklardan âridir. Ve böylece kalacaktır. Türk milleti için istiklâl, hürriyet tehlikesi, arslan müvacehesinde bir karga cirmi kadar zavallıdır. Türk ordusu her fırsatta bu haklı gurura müeyyide olan örnekler vermiştir, ve vermek kudreti de şimdi çok daha büyük çaptadır.

Anarşi ve krizin dünyayı sarmakta olduğu realitesini gördük. Ve anladık ki, huzur sükûn yalnız bizim toprakta mevcut, mevziileşmiş haldedir.

Ticaret Şirketleri

— 5 nci sayfadan artan —

Ucuz istihsal, doğru fiyatla satış, ucuz kredi, ucuz ve kolay ev inşası ve hergün duyulan ihtiyaçların giderilmesi için lâzım olan ihtiyaç maddelerinin ucuz ve iyi bir şekilde tedariki maksadile kurularak ortaklara kâr dağıtmıyan kooperatifler ticaret şirketinden ziyade bir teavün ve tesanüt birliği sayılarak kazanç vergisinden bile muaf tutulmuştur.

Kooperatifler, isterlerse anonimler gibi aksiyon çıkarabilirler. Şu farkla ki : Vazii kanun kooperatiflerde sermayenin daha doğrusu sermayedarların tahakümünü menederek idare ve icrada bütün azayı mütesaviyen müessir kılmak yani şahsın ve sâynın hâkimiyetini temin etmek maksadile beş liralıktan büyük aksiyon çıkarmağı yasak ettiği gibi her ortak en çok beşyüz lira sermaye koyabilir ve sermayesi ne olursa olsun yalnız bir şahsî reyî bir de temsil tarikile yani vekâleten iki rey kullanabilir. Halbuki Anonimlerde iş böyle değildir. Neticede kooperatifler diğer şirketlerden ve hususile Anonimlerden esas ve gaye itibarile tamamen ayrılır. Anonimler münhasıran birer sermaye şirketi olup şahısların hiç bir rolü yoktur. Kooperatifler ise tamamen şahısların yani ortakların müsavaten elinde ve idaresindedir.

Kooperatiflerin ; ucuz ve iyi ihtiyaç maddesi tedarik etmek, ucuz ve kolay kredi bulmak, doğru fiyatla satış temini, ucuz ve kolay istihsal, rekabetin yıkıcı tesirlerini ortadan kaldırmak, peşin para ve doğru fiyatla alış verişî temin etmek gibi iyiliklerinden başka maşerî vicdanın ve içtimaî terbiyenin teşekkülüne yardım etmesi itibarile de iktisadî, içtimaî, terbiyevî ve medenî faydaları vardır.

Velhasıl kooperatif ; Cemiyet, Birlik, Ortaklık ve herşey demektir. Bunun için bu nevî şirketlerin memleketimizde teşekkülü ve kooperatif terbiyesinin kökleşmesi; iktisadî kalkınmamız iktisadî hayatımızın organize edilebilmesi ve içtimaî seviyemizin yükseltilmesi bakımından çok lüzumludur. Bundan maada tek başına yapılamıyan işleri başarabilmek için o işin mahiyet ve gayesine göre ticaret şirketlerinin her hangi bir şeklini tercih ederek iktisadî kalkınmamız için faydalı olacağı tabiidir.

Akşam Sularında

Bu akşam sularında uzanan,
Ellerinde kızıl, titrek meş'aleler yananan,
Sevgilim :

Mütebessim aksine bak!

Ah!..

O güzel aksin,
Ki duruyor benden uzak!
Eyvah!..

Ki kaldı, bu hüznünle,
Aksi gözlerimde;
Hazin çok hazin bir hâdisenin.
Kızıl meş'aleler yanan sularda,
Titreyen gölgen aksindir senin!..

Sularda uzanan,
Ellerinde kızıl, titrek meş'aleler yanan,
Sevgilim :

O hayalden uzak kalarak;
Mütebessim aksine bak!

O akis,

Ki duruyor benden uzak!
Titreyen gölgen aksimdir senin;
Kızıl meş'aleler yanan sularda.
Deryaya bak!

Bu hâdisenin,

Aksi duruyor.

Dalgalarla kuduruyor;

Yine aksin

Yine aksin!..

Mustafa Demirkan

H A S R E T

Yazan : CİHAT ÖZHAN

Mehmet yatağında gerindi. Bu gece de gözüne uyku girmemiş, sabaha kadar binbir kuruntu içinde kendini oradan oraya atmıştı. Bir kaç güne kadar askere gitmesi lâzımdı. Bu onu korkutmıyor, fakat Kezbandan, ihtiyar anasından, içinde doğup büyüdüğü ve her yerinde ayrı hatıralar saklı köyünden ayrılmak ona acı geliyordu. Bunlar onu muhitine bağlayan kuvvetli bağlardı.

Buğday satmak için günü birliğine şehre indiği zamanlar bile içinde bir gariplik, bir sızı duyardı. Sonra, Kezbansız yürüdüğü yollar uzun ve sıkıcı, Kezbansız şehir kapkaranlık ve tatsızdı... Muhayyilasinde geçmiş günlerin acı ve tatlı hayalleri sıralanıyor...

O, Kezbanı küçüklüğünden beri tanırdı. Hatta çocukken bir kaç defa çeşme başında atışmışlardı. Fakat o zamanlar gözünde diğer köy kızlarından farkı yoktu. Sıcak bir yaz günü... Güneş yine her zamanki gibi karşı tepenin ardına doğru kayıyor.. Tarlaları okşayarak gelen ılık rüzgâra henüz harman edilen ekinlerin kokuları sinmiş.. Fundalarla çevrili araba yolundan köye doğru hızlı adımlarla yürüyor.. Etrafını kaplayan sessizliği yırtan ağustos böceklerinin feryatları beyninde ötüyordu. Terlemişti; yüzünü okşayan rüzgâra bağrını açtı.. Uzaklardan hafif bir ses, tatlı bir kadın sesi duyar gibi oldu. Biraz daha hızlaştı. Şimdi daha yakından işitiyor ve kelimeleri seçebiliyordu.

Şu dağın ardında baykuş sesi var,
Baykuş sesi değil, purçak yası var.
Sorun şu adama kaç tarlası var?
Ne yaman zor imiş purçak yolması,
Purçak tarlasına gelin olması.

Bu ılık ses onu sarmış, kendinden geçirmişti. Birden ayağı bir şeye takıldı. Rüyadan uyanır gibi silkinerek merakla eğildi. Bu bir dirgendi. Muhakkak öndeki sap yüklü arabadan düşmüştü. Bu sihirli sesin sahibini tanımak, içini kavuran merakı yenmek için bu iyi bir fırsattı. Koşmağa başladı. Nefes nefese arabaya yetişti. Kezbanın iri siyah gözleriyle karşılaşınca şaşladı.. Dirgeni uzatarak kesik kesik :

— Kezban.. Dirgenini düşürmüşsün...

Diyebildi. Bu vak'adan sonra Kezban nazarında başkalaşmıştı. Bu ılık ses evvelâ kulağında tatlı bir iz bırakmış, sonra bütün benliğini sarmıştı... Onun kaygusuz kalbini isim veremediği bir dert bürümüştü. İhtiyar, tecrübeli Hatçe Nine oğlunun derdini çabuk anladı. Kadınlar uzun müddet aralarında konuşmuşlar, anlaşmışlardı.. Ve nihayet işte, Kezban onun adaklısı olmuştu..

Sonra yine muhayyilesinde acı bir hayal canlanıyor.. Sert bir rüzgârın ıslık çalarak etrafı kamçıladığı karlı bir kiş gününde babası askere gitmişti. Uzun zaman nerede olduğunu bilememişler, yine tipili bir günde onun ölüm haberini almışlardı.. Ölüme ve askere gitmenin müsavî olduğu o kara günler artık tarihe karışmıştı. Daha geçen yıl askerden dönen Kara Ali gilin Hasan oradaki hayatını anlata anlata bitiremiyordu. Hem askere gitmek bir vatan borcu idi. Mehmet bunları biliyor, fakat ne de olsa onu köye bağlayan çok kuvvetli bağlar vardı. Küçüklüğünden beri yaşadığı bu muhitten ve sevdiklerinden ayrılmak ona acı geliyor, lâkin bu sızısını belli etmeği yiğitliğine yakıştıramıyordu...

* * *

— Södünü helâl et anal..

İhtiyar Hatçe Nine ve Kezban, Mehmedi uğurlamak için köyün dışına kadar gelmişlerdi. Güzel bir sonbahar günüydü. Güneşin son ışıkları artık geride kalan köyün pencerelerinde kızıl harelerle titreşiyor.. Az ilerideki dereden kurbağa sesleri işitiliyordu. Sessizlik ve akşam garipliği etrafı kesif bir sis tabakası gibi bürümüştü. Hatçe Nine titrek bir sesle :

— Helâl olsun oğul.. Yolun açık olsun..

Diyebildi. Sarıldılar. Gözyaşlarını oğlunun bağrında sakladı. Sonra Mehmet başı önünde sessiz sessiz ağlayan Kezbanı yaklaştı. Kalbi duracak gibi çarpıyor.. Göz pınarları yanıyordu. Genç kızın öne eğik başını yukarı kaldırdı. Titrek dudaklarını alnına dokundurdu. Ağlamamak için kendini sıkmaktan mecalsiz kalmıştı. Biraz daha dursa, bir tek kelime söylese belki boşanabilirdi. Bu korku ile torbasını sırtına vurarak arkasını döndü.. Dar patikada yürümeğe başladı. Serin bir rüzgâr açık göğsünü ve yüzünü okşıyor. Kurbağa sesleri kulaklarında çınlayordu.. Son bir defa ardındaki yüksek tepeye baktı. Alaca karanlıkta iki gölge görünüyordu. Artık göz yaşlarına yol vermişti. Yanık

bağrından fıskıran feryat dudaklarında nağmelendi.

Dağlar dağımdır benim,
Dert ortağımdır benim,
Söyletme kan ağlarım;
Yaman çağımdır benim.

Ey dağlar ulu dağlar,
Etrafı sulu dağlar
Benim derdimi söylesem,
Gök durur bulut ağlar.

*
* *

Zaman, dik bir kayadan atılan bir şelâle gibi aktı, gitti. Geçen her an Mehmedin yaralı kalbine sihirli bir merhem sürüyordu. Bu disiplinli hayata alışıncıya kadar zorluk çekmiş fakat gün geçtikçe alışmıştı. Ve artık garipsemiyordu. Bu yeni muhite tamamen intibak etmişti. Köye mektup yazıyor, gelen cevapları okurken kendini onlarla beraber sanıyordu. Seyrek gelen bu mektuplar onun bağrındaki hasret ateşini körüklüyordu. İzin alıp gitmeğe cesaret edemiyor, ikinci bir ayrılık anının acısını çekmekten korkuyordu. Arkadaşlarıyla buluştukça günleri saymakla vakit geçiriyorlardı. Her geçen gün onlara vazifelerini yapmaktan doğan bir haz ve yuvalarına tekrar kavuşma hissini verdiği bir sevinci aşılayordu. Ve birbirine benzeyen günler mütemadiyen birbirinin ardından aktı..

Hasretle beklenen gün geldi. Sıraya dizilmiş, tabur kumandanının sert fakat hüzün saklı ayrılış nutkunu başları önde dinliyorlardı:

— Ordu, yurt sevgisini ve yurt korunmasını öğreten bir mekteptir. Burada her şeyden evvel birbirimize bağlılık, büyüklerimize mutlak bir itaat lâzımdır. Hedefe varabilmek için belki sizlere karşı sert davrandık. Fakat bunu vazifemizin ehemmiyetine bağışlamalısınız. Hepinizden çok memnunuz. En büyük yurt ödevinizi hakkiyle başardığınız için hepimize teşekkür eder, yolunuzun açık olmasını dileriz...

Öne eğik başlar dikleşti.. Göğüsler çelikleşti.. Bütün taburdan tek bir ses yükseldi.

— Sağol...

*
* *

Mehmet trene binmiş yuvasına doğru gidiyor. Hasretle beklediği bugün ona umduğu sevinci sunamamıştı. O, yeni inti-

Fırtına

Bir devrişin ağzıyla ayetler homurdanan
Can dolu bir tekneyi yutunca, doyacağını sanan
Yosun kokulu deniz!
Doyacak mı dersiniz?
Doyacak mı, doyacak mı?
Dalgaları bu merhamet yığınını soyacak mı?

Fakat hücum ede ede,
İşte köpüklü çekiçler
Bir gedik açtı teknede.

Yatar gibi bir pusuya
Gemi hazla giydi tülü,
Gelin gibi, baş örtülü;
Nazla indi girdi suya.

Bu son düğün,
Artırdı hergün,
Sahilde saç yolan yayaları.

Rüzgâr hâlâ anlatıyor övüyor
Ve dalgalar vücutlarla dövüyor;
Kumları kayaları...

Kemal Asova

bak ettiği bu muhitten ve yer yüzünde asker ocağından başka hiç bir yerde görülemiyen sıkı bir tesanütle bağlandığı yeni arkadaşlarından ayrılmaktan doğacak acıyı hesaplamamıştı.. İlk anda bu acı, adaklısına, anasına ve baştan başa hatıralarla dolu yuvasına ve köyüne kavuşmaktan doğan sevince galipti. Şimdi içinde sevinç değil, sızı vardı. Ve gözlerinde sevinç ışığı yerine yaş seziliyordu.

Elbüstanlı Hüseyin Şaşırmaz

Yazan
CENGİZ TURHAN

Şair terziye ait düşüncelerimi geçen sayıda yazmışım. Burada fazla birşey söyleyemeyeceğim..

Onun bütün yazılarını mecmuamıza almağa ne sahifelerimiz müsait ne de benim vaktim.. Geçen nüshadaki yazıların mabadi üzere önceden yazılmış yazılarından münasip görülenleriyle, şairin yaz münasebetiyle Toruslarda Bulgar madeninde on beş gün kadar kaldığı sıralarda yazdığı şiirleri buraya alıyorum.

Eyi bir şehirsin pek güzel yerde
Her yanın bağ bahçe boş yerin nerde
Yok böyle güzellik başka bir yerde
Çalınır parklarda sazın Adana!.

Ne güzel havan var yağmuyor karın
Buğdayın çok olur bulunmaz darın
Dünyaya yetecek pamuk çıkarın
Söyler bayırların, düzün Adana!.

Mezbahana eş yok, örnek alınmaz
Akıl kabul edip orda kalınmaz
Buna benzer bir kesim evi bulunmaz
Söylenir her yerde söztün Adana!.

*
*
*

Varmıdır hızın ey güzel şehir
Dağıldı dünyaya üntün Adana
Eğer sana ziyan vermese nehir
Vallahi alınmaz üntün Adana!

Asfalt yollarında rahat edilir
Treninle uzak garbe gidilir
Hangi şehir sana misal edilir
Kışın bile yeşil donun Adana!

Güzellikte şimdi rekoru kırdın
Değil şimdi yurdum evvelden birdin
Her halde cennetle yarışa girdin.
Gidiyor uçmağa yönün Adana!

Zevk alıyor bizi adın duydukça
Yaşasın bütün Türk dünya durdukça
Cumhur reisimiz yavuz oldukça
Daha güzel olur sonun Adana!

*
*
*

İçinde havuzu, akar pınarı
Sarfetsek yapılmaz milyonla varı
Tabiî manzara ırmak kenarı
Bir şehrin böyle parkı var mıdır.

Bağ bahçe dikilir bayıra bora (bor : hâli arazi)
Bütün işler fenni, gelmezler zora
Her evde tulumba arzuya göre
Çıkan bu suların argı var mıdır?.

Düzeltilme :

Dergimizin 27 inci sayısında şair terziye ait yazıda bazı tertip hataları görülmüştü. Mecmuamız yazın faaliyetini tatil ettiği için düzeltme yapılamamıştı.

17 inci sahifede 24 üncü satırda "Edibin hayatı,, "Şairin hayatını,, 20 nci sahifede ilk koşmanın 8 inci kıt'asının üçüncü mısraında da "aşkın sonu,, "aşkın oku,, şeklinde düzeltiriz.

Yine 20 nci sahifede "küçük idim yar kadrini bilmedim,, mısraile başlayan koşmanın 6 ncı kıt'ası da şöyledir :

Erinede deli gönlül erinde
Yeller eser nazlı yarin yerinde
Bülbülün gultüydüm vaktin birinde
Şimdi konu öter zağlu ne çare!..

Yayın Direktörü	:	ARIF NİHAD ASYA
Yazı İşleri Direktörü	:	RASİM GÖKNEL
Basıldığı yer	:	TÜRK SÖZÜ Bs.

Mecmuamızın Çıkmadığı Aylarda Evimizin Çalışma Hülâsası

Beş aylık bir tatil devresinden sonra "Görüşler,, tekrar çıkmaya başlıyor. Çıkmadığımız bu beş ay içinde Evimiz neler yaptı? Aşağıda sıraladığımız kısa notlarla bu sualinizi cevapsız bırakmamış olacağız.

Evimizde 19 Mayıs gençlik toplantısı, Lozan günü, 30 Ağustos zafer bayramı tesidi, Dil bayramı gecesi ve bir çaylı toplantı, yapılmış ve bu gecelerde Halkevine 2154 vatandaş gelmiştir.

20 Mayısdan 30 Mayıs'a kadar devam eden Halkevi kitap sergisini 3330 kişi gezmiştir.

Muhtelif tarihlerde halka gösterilen filmleri 21000 kişi seyretmiş, Evimiz salonunda verilen 11 konferansa 6083 kişi gelmiştir. Ev bandosu 2 defa neşriyat yapmış, 3 defa ev orkestrası ve iki defa da halk türküleri ekibi tarafından verilen konseri 2879 kişi dinlemiştir.

Mayıs da Paris ve Londra seyahatine çıkan Ev reisi B. Nevzad Güven Haziranda dönmüş ve yeni binaya geçilmiştir.

Köylere, Ceyhan Osmaniye'ye geziler yapan temsil şubesi elâmanları buralarda temsiller vermiş, spor şubesi iki gezi tertip etmiş, grup grup köylere çıkan Halkevli gençler paraşütlü kıt'alar hakkında köylerde konferanslar vererek resimli ve renkli broşörler dağıtmışlardır.

Ayrıca her ay muntazaman fakir ve muavenete muhtaç vatandaşlara nakdi yardımlar yapılmış, Halkevi bürosunda istida ve sair dilekçeler yazdırılmış, hasta vatandaşlar Halkevi doktorları tarafından muayene ettirilerek ilâçları evimiz tarafından temin edilmiştir.

Yeni Neşriyat:

İki Münekkit Şair ve İki Şaheser

Vehbi Evinç, Ziya Paşa ile Ruhîi Bağdadî'nin Terkibi bentlerini bugünkü talebelerin anlayacağı bir lisanla nesre çevirmiş ve yukarıdaki adla neşretmiştir

Divan edebiyatıyla meşgul okurlarımıza tavsiye ederiz.

"Görüşler,,